

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อวิชชาธาตุ – สภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน คือ ความไม่รู้, อวิชชาธาตุ”

อวิชชาธาตุ อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - วิต - ชา - ตา - ตู มาจากคำว่า อวิชชา (ความไม่รู้) กับคำว่า ธาตุ (สภาพที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตนไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น) รวมกันเป็น อวิชชาธาตุ เขียนเป็นไทยได้ว่า อวิชชาธาตุ แปลว่า สภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน คือ ความไม่รู้ แสดงถึงความจริงของอกุศลธรรมประการหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เกิดกับ อกุศลจิตทุกขณะ สะสมสืบต่อในจิต ตราบใดก็ตามที่ยังมีอวิชชาอยู่ ก็ยังเป็นเหตุให้ทำกรรมที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ทำให้ท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏต่อไป เมื่ออวิชชาซึ่งเป็นความไม่รู้เกิดขึ้น ก็ผูก สัตว์ไว้ในความไม่รู้ประการนั้นๆ ผูกไว้ไม่ให้เป็นกุศล ผูกไว้ไม่ให้ออกไปจากวัฏฏะ และ อวิชชา ความไม่รู้ ก็เป็นรากเหง้าของความไม่ดีทั้งหมด ที่มีการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีประการต่างๆ ก็เพราะ อวิชชา ผู้ที่จะดับอวิชชาได้อย่างหมดสิ้น คือพระอรหันต์เท่านั้น พระอรหันต์ เป็นผู้ห่างไกล แส่นไกลจากกิเลสทั้งปวง อวิชชาธาตุจึงเป็นเรื่องใหญ่ เพราะสะสมอย่างมากในสังสารวัฏฏ์ ตามข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ดังนี้ คือ

“ดูกร กัจจანะ ธาตุนี้ใหญ่นักแล คือ อวิชชาธาตุ”

ข้อความในพระอภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์ แสดงความเป็นจริงของอวิชชาธาตุ ไว้ดังนี้ คือ
อวิชชาธาตุ เป็นไฉน ?

ความไม่รู้ ความไม่เห็น ความไม่ตรัสรู้ ความไม่รู้โดยสมควร

ความไม่รู้ตามความเป็นจริง ความไม่แทงตลอด ความไม่ถึงเอาให้ถูกต้อง

ความไม่หยั่งลงโดยรอบคอบ ความไม่พินิจ ความไม่พิจารณา ความไม่กระทำให้ประจักษ์

ความทรมปัญญา ความโง่เขลา ความไม่รู้ชัด ความหลง ... ลืมคืออวิชชา

อกุศลมูล(รากเหง้าของอกุศล)คือโมหะ นี้เรียกว่า อวิชชาธาตุ.

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำหวังดี เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูล เป็นประโยชน์ทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตร สูงสุด เพราะเหตุว่าทุกคำจริงของพระองค์ ไม่ได้มีความประสงค์ให้ใครเข้าใจผิดเลยแม้แต่น้อย ทรงแสดงธรรมโดยนัยต่างๆ มากมายหลากหลายโดยประการทั้งปวง ที่จะให้ผู้ฟังผู้ศึกษาค่อยๆ เข้าใจขึ้น เข้าใจในความเป็นจริงของธรรมตามความเป็นจริง แม้แต่ในเรื่องของอวิชชา ซึ่งเป็นความ ไม่รู้ พระองค์ทรงใช้พยัญชนะมากมายที่แสดงถึงความจริงของธรรมประเภทนี้ ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ ไม่รู้สิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน คือ ไม่รู้ตามความเป็นจริง ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น

อวิชชา ความไม่รู้ ก็ได้แก่ ไม่รู้ในสภาพธรรมที่มีจริงในขณะนี้ว่าเป็นธรรม ไม่ใช่เรา สำหรับสิ่งที่มีจริงนั้น มีจริง ๆ ในขณะนี้ ทุกขณะตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่พ้นจากธรรมเลย ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหน เพราะมีจริงทุกขณะ ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมโดยนัยใดๆ ก็ตาม ก็ไม่พ้นไปจากสภาพธรรมที่มีจริงในขณะนี้ ขณะนี้มีสภาพธรรมเกิดขึ้นเป็นไป ไม่มีขณะไหนเลยที่ไม่ใช่สภาพธรรม ไม่ว่าจะได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ขณะกุศลจิตเกิด ขณะอกุศลจิตเกิด เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีจริง สภาพธรรมจึงไม่ได้อยู่ในหนังสือ แต่มีจริงในขณะนี้ โดยไม่ต้องไปแสวงหาที่ไหนด้วย หากไม่ศึกษาพระธรรม ไม่ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เข้าใจว่า อะไรคือธรรม ธรรมอยู่ในขณะไหน เป็นต้น ก็จะไม่เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้เลย เมื่อไม่เข้าใจความจริง กล่าวคือไม่รู้ว่าเป็นธรรม จึงหลงยึดถือสิ่งที่เห็นสิ่งที่ได้ยิน สิ่งที่กำลังปรากฏว่าเป็นเรา เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนหรือเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด หลงติดข้องในสิ่งที่ไม่มี เพราะเหตุว่าแท้จริงแล้ว สิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่ง จากไม่มีแล้วมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น ก็เกิดมี เมื่อมีแล้วก็ดับไปหมดไปไม่เหลือเลย สิ่งที่ดับแล้วจะไม่กลับมาอีกในสังสารวัฏฏ์ เมื่อถูกอวิชชาความไม่รู้ครอบงำ ก็ไม่รู้ความจริง แม้สภาพธรรมกำลังปรากฏในขณะนี้ ก็ไม่รู้ ทำให้ยังต้องเกิดอีกต่อไป และจะต้องประสบกับความทุกข์ทั้งกายและใจอันเนื่องมาจากการเกิดอีกมากมายนับประมาณไม่ได้

อกุศลจิตทุกขณะ ทุกประเภท เกิดเพราะอวิชชา ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ไม่รู้ว่าอะไรเป็นผลที่มาจากเหตุ ไม่รู้โดยประการทั้งปวง ความเป็นจริงของอวิชชา ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เกิดขึ้นเมื่อใด ย่อมทำกิจหน้าที่ไม่รู้ความจริง เมื่อนั้น, ที่สัตว์โลกทั้งหลายยังท่องเที่ยววนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏ์ ก็เพราะยังมีอวิชชาอยู่นั่นเอง ถ้าเป็นผู้ที่สามารถดับอวิชชาได้หมดสิ้นถึงความเป็นพระอรหันต์ ก็จะไม่มีการเกิดอีกในสังสารวัฏฏ์ เป็นผู้สิ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง

พระธรรมทั้งหมดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อความเข้าใจถูก เพื่อเห็นถูกตามความเป็นจริงว่า เป็นธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตนหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่เนื่องจากสะสมความไม่รู้มานานแสนนาน ก็ยังมียึดถือว่าเป็นเราอยู่ เป็นเราที่เห็น เป็นเราที่ได้ยิน เป็นเราที่คิดนึก เป็นเราที่ต้องการสิ่งต่างๆ เป็นต้น แต่ตามความเป็นจริง ก็คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมีจริง ๆ ตามเหตุตามปัจจัยซึ่งไม่ใช่เรา พระธรรมทั้งหมดเพื่อให้รู้ความจริง ไม่ว่าจะเป็นขณะไหนก็ตาม ขณะเห็นก็จริง แต่ยังไม่รู้ความจริง ขณะกำลังได้ยินก็จริง แต่ยังไม่รู้ความจริง ขณะกำลังคิดก็จริง แต่ไม่รู้ความจริง อวิชชาเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เป็นความไม่รู้ ไม่เห็นความจริง เป็นสภาพที่หุ้มห่อไว้ทำให้ไม่รู้ความจริง อวิชชาเป็นธาตุที่ใหญ่ เป็นเรื่องใหญ่ เพราะสะสมอย่างมากและยาวนานในสังสารวัฏฏ์

ในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดมากกว่ากุศลจิต เมื่อเป็นเช่นนี้ อวิชชาจึงเกิดกับขณะจิตมากมาย อย่างนับไม่ถ้วน ซึ่งถ้าไม่มีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่มีทางเข้าใจเลยว่า ตนเองมากไปด้วยอวิชชา เป็นอย่างมาก ดังนั้น หนทางที่จะค่อยๆ ขัดเกลาละคลายอวิชชาธาตุซึ่งเป็นความไม่รู้ได้นั้น ก็ด้วยการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรมศึกษา

พระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลยทีเดียว เมื่อเห็นคุณค่ามหาศาลของแต่ละคำที่เป็นคำจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไม่ละเลยโอกาสที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไป เพราะทุกครั้งที่ได้ฟัง ก็ได้เริ่มสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กละน้อย.

ชมรมบ้านฆัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗